

ROZDZIAŁ VI

Dopasowanie kapitału ludzkiego do potrzeb regionalnego rynku pracy

Wstęp

W niniejszym opracowaniu podjęto próbę identyfikacji dopasowania kapitału ludzkiego do potrzeb regionalnego rynku pracy. Przyjęto, że wyznacznikiem takiego dopasowania są zmiany posiadanej przez społeczeństwo wiedzy. Ze względu na dostępne dane statystyczne wykorzystano następującą klasyfikację, dzielącą kapitał ludzki ze względu na poziomy wiedzy i odpowiednio dopasowane poziomy wykształcenia dla zmiennych dotyczących rynku pracy. Przy czym pod pojęciem **wiedzy podstawowej** (ang. *core knowledge*) rozumiano wiedzę, będącą w posiadaniu wszystkich członków danej społeczności, o charakterze standardowym pozwalającą normalnie funkcjonować (pracować, żyć na przeciętnym, akceptowalnym poziomie). W opracowaniu to przede wszystkim pracujący (bezrobotni, bierni zawodowo) legitymujący się wykształceniem poniżej wyższego. **Wiedza zaawansowana** (ang. *advanced knowledge*) – to rodzaj wiedzy umożliwiający uzyskiwanie przewag konkurencyjnych, jest to wiedza różnicująca członków danej społeczności względem innych, mająca cechy atutu, determinująca atrakcyjność przestrzeni. Przewaga konkurencyjna w tym przypadku uzyskiwana jest na skutek wyższego poziomu posiadanej wiedzy lub odmiennych (niestandardowych) dróg jej wykorzystania. W projekcie głównie reprezentowana przez inwestycje w szkolnictwo wyższe i kształcenie ustawiczne. Natomiast w opracowaniu to głównie pracujący z wyższym wykształceniem. Natomiast **wiedza innowacyjna** (ang. *innovative knowledge*) – to wiedza zapewniająca regionowi rolę lidera, w znaczny sposób pozwalająca zdystansować konkurencję. W projekcie reprezentowana głównie przez inwestycje w doktorantów. W opracowaniu to pracujący z doktoratem, a także uczestnicy studiów doktoranckich (doktoranci).

* Adiunkt, Katedra Ekonometrii Przestrzennej, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki. E-mail: gajdos@uni.lodz.pl

W pierwszej części opracowania zaprezentowano dane publikowane, dotyczące rynku pracy w przekroju wykształcenia na poziomie wojewódzkim wraz z porównaniem danych krajowych. W drugiej części pogłębiono analizę o dane niepublikowane, dotyczące pracujących ze stopniem naukowym (wiedza innowacyjna), wykształceniem wyższym (wiedza zaawansowana) oraz wykształceniem poniżej wyższego (wiedza podstawowa) pochodzące z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. W tej części poddano również analizie problem zatrudniania poniżej posiadanych kwalifikacji.

W trzeciej części zawarto najistotniejsze wnioski wynikające z analizy dostępnych danych statystycznych oraz wskazano potrzeby i braki systemowe, dotyczące szczególnie niedostatecznej jakości danych statystycznych, mogących służyć identyfikacji potrzeb regionalnego rynku pracy w odniesieniu do kapitału ludzkiego.

1. Identyfikacja dopasowania kapitału ludzkiego do potrzeb regionalnych rynków pracy – metody i ograniczenia

Identyfikacja zapotrzebowania regionalnego rynku pracy na poszczególne rodzaje wiedzy, stanowi niezwykle ważny element wspierający działania, podejmowane przez różne instytucje, działające w obszarze rynku pracy i edukacji, a poprzez to umożliwiające prowadzenie właściwej polityki regionalnej.

Głównym źródłem, umożliwiającym analizę dopasowania istniejącego oraz potencjalnego kapitału ludzkiego do potrzeb regionalnego rynku pracy, są w szczególności dostępne publikowane oraz niepublikowane dane statystyczne. Publikowane dane statystyczne, dostępne na poziomie wojewódzkim, umożliwiają głównie identyfikację zapotrzebowania regionalnego rynku pracy na wiedzę podstawową oraz łącznie na wiedzę zaawansowaną i innowacyjną, natomiast brak jest możliwości prowadzenia odrębnej analizy popytu na wiedzę innowacyjną i zaawansowaną, co wynika z ograniczeń w gromadzeniu danych. Rozszerzenie analiz w tym zakresie, wymaga korzystania z niepublikowanych danych statystycznych, których dostępność jest jednak ograniczona.

Pogłębienie badanego problemu umożliwić mogą również dane gromadzone w trakcie badań, prowadzonych z wykorzystaniem kwestionariuszy (również wspomaganych komputerowo) oraz wywiadów wśród m.in. przedstawicieli instytucji rynku pracy i edukacji oraz podmiotów gospodarczych działających w regionie. Wykorzystanie wyników powyższych badań mogłoby rozszerzyć analizę, na przykład o informacje na temat zapotrzebowania rynku pracy na poszczególne rodzaje wiedzy w sektorach lub sekcjach gospodarki. Główną barierą, utrudniającą pozyskanie powyższych informacji, jest natomiast konieczność prowadzenia złożonych badań na dość dużą skalę (w celu uzyskania wystarczającej reprezentatywności) oraz ich relatywnie wysoki koszt.

Przykładem badania mającego na celu analizę dopasowania kapitału ludzkiego do potrzeb rynku pracy jest projekt pn. *Bilans Kapitału Ludzkiego*, realizowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i Uniwersytet Jagielloński, którego celem jest systematyczne badanie dopasowania struktury kompetencji dostępnych na rynku pracy, do potrzeb pracodawców. Wyniki przeprowadzonych badań mają stanowić wsparcie informacyjne działań, podejmowanych przez różne instytucje na poziomie ogólnopolskim i regionalnym¹.

Innym badaniem podejmującym powyższy temat jest projekt pn. *Dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do wymogów łódzkiego rynku pracy*, którego przedmiotem były analizy rynku pracy w aglomeracji łódzkiej, dokonane w zakresie oczekiwań pracodawców, odnośnie pożądanych kwalifikacji zatrudnianego personelu oraz diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego, w oparciu o badanie potrzeb pracodawców².

Dodatkowych wniosków, dotyczących zmian popytu na pracę, dostarczyć może również analiza ofert pracy w przekroju poszczególnych rodzajów wiedzy, jednakże pozyskanie powyższych danych jest utrudnione, ze względu na duże rozproszenie informacji. Do identyfikacji dopasowania kapitału ludzkiego do potrzeb regionalnych rynków pracy, posłużyć może także analiza aktywności zawodowej posiadaczy poszczególnych rodzajów wiedzy, sprowadzająca się głównie do badania losów zawodowych absolwentów studiów doktoranckich, magisterskich i licencjackich. Główną barierą stanowi tu brak dostatecznie rozwiniętego systemu monitorowania losów zawodowych absolwentów oraz ograniczone możliwości pozyskania powyższych danych z poszczególnych szkół.

2. Sposoby identyfikacji dopasowania kapitału ludzkiego do potrzeb rynku pracy w województwie łódzkim – dane publikowane

Na podstawie publikowanych danych statystycznych na poziomie wojewódzkim (także krajowym), istnieje możliwość analizy liczby pracujących (także bezrobotnych) według poziomów wykształcenia, co pozwala zidentyfikować zapotrzebowanie gospodarki (popyt na pracę) na wiedzę podstawową oraz łącz-

¹ *Bilans Kapitału Ludzkiego. Raport z analizy potrzeb informacyjnych głównych odbiorców wyników badań realizowanych w ramach projektu Bilans Kapitału Ludzkiego*, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego we współpracy z Zespołem Rozwoju Zasobów Ludzkich Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Kraków, kwiecień 2009; http://bkl.parp.gov.pl/system/files/Downloads/20110426154321/Raport_Analiza_Potrzeb_Informacyjnych.pdf?1303825439; (Dostęp: 30.10.2012).

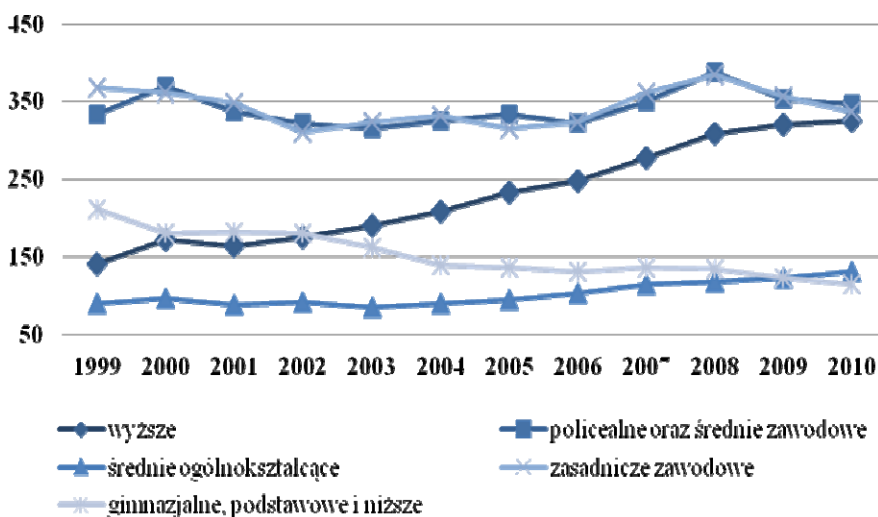
² Opracowano na podstawie: http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/Strony/dostosowanie_oferty_szkolnictwa_wymogi_ryнку_pracy_23012011.aspx; (Dostęp: 30.10.2012).

nie na wiedzę zaawansowaną i innowacyjną. Brak jest możliwości analizowania odrębnie zapotrzebowania na wiedzę innowacyjną, ze względu na ograniczenia gromadzonych danych statystycznych.

2.1. Liczba pracujących według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim

W tej części opracowania wykorzystano dane publikowane w Banku Danych Lokalnych z okresu 1999–2010.

Wykres 1. Liczba pracujących według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim w latach 1999–2010 (tys. osób)

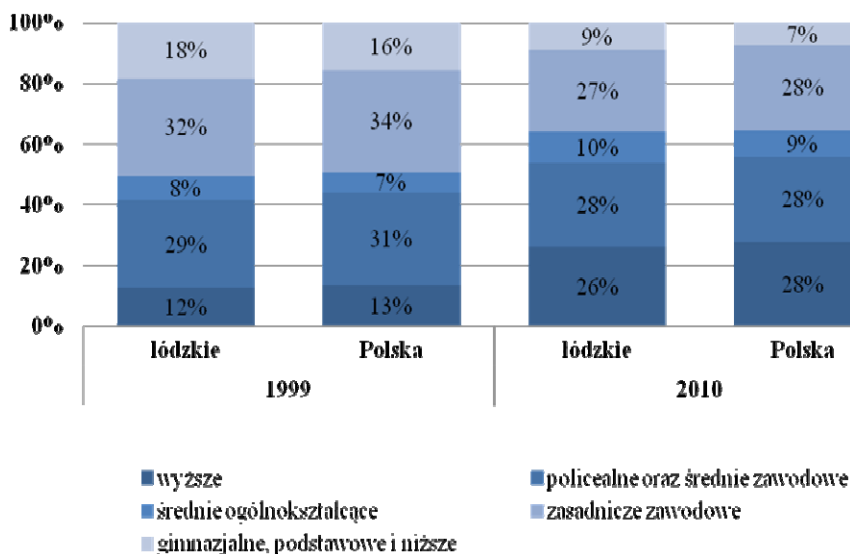
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W latach 1999–2010, w województwie łódzkim, najliczniejszą grupę stanowili pracujący z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym i zasadniczym zawodowym – ich liczba oscylowała w analizowanym okresie około 350 tys. osób i nie ulegała znaczącym zmianom. Najmniej liczną była natomiast grupa pracujących z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (średnio ok. 103 tys. osób), przy czym od roku 2004 widoczny jest łagodny wzrost tej liczby pracujących. Odwrotną tendencję zaobserwowano w przypadku pracujących z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym – na przestrzeni lat 1999–2010 ich liczba zmalała z 212 tys. osób do zaledwie 115 tys. osób (spadek

o ponad 45%). Największy wzrost (o blisko 130%) zaobserwowano natomiast w grupie pracujących z wyższym wykształceniem – ze 142 tys. osób w roku 1999 do 326 tys. osób w roku 2010.

W 2010 roku liczba pracujących z wykształceniem wyższym (i powyżej) w województwie łódzkim wynosiła około 330 tysięcy osób. Natomiast liczba pracujących z wykształceniem poniżej wyższego wynosiła około 930 tysięcy osób. Ponad jedna czwarta pracujących posiadała przynajmniej wyższe wykształcenie, co obrazuje zapotrzebowanie regionalnej gospodarki łącznie na wiedzę zaawansowaną i innowacyjną.

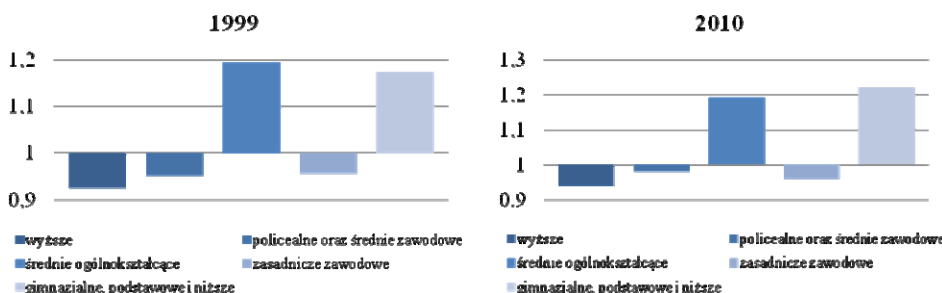
Wykres 2. Struktura pracujących według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim oraz w Polsce w roku 1999 oraz 2010 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Struktura pracujących według wykształcenia w województwie łódzkim jest zbliżona do struktury krajowej. Na przestrzeni lat 1999–2010 zarówno w województwie, jak i w całym kraju zaobserwowano znaczny wzrost udziału pracujących z wyższym wykształceniem – także ze stopniem i tytułem naukowym (odpowiednio z 12% do 26% i z 13% do 28%), przy jednoczesnym spadku udziału pracujących z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym (z 18% do 9% w województwie i z 16% do 7% w kraju). Nieznacznemu spadkowi uległ również udział pracujących z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym, natomiast udział pracujących z wykształceniem średnim ogólnokształcącym nieznacznie wzrósł.

Wykres 3. Ilorazy lokacyjne liczby pracujących według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim w 1999 i 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W województwie łódzkim obserwowana jest nadwyżka³ pracujących z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym, w stosunku do średniej krajowej, przy czym w roku 2010 przewaga pracujących z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym umocniła się w stosunku do sytuacji obserwowanej w roku 1999. Jednocześnie, w województwie występuje nieznaczny niedobór⁴ pracujących z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym. W roku 2010 różnica ta uległa jednak niewielkiemu zmniejszeniu w stosunku do roku 1999.

W latach 1999–2010 nie zaobserwowano znaczących zmian, w zróżnicowaniu struktur pracujących, według wykształcenia w województwie łódzkim i w Polsce. W badanym okresie obserwowana jest nadwyżka pracujących z wiedzą podstawową oraz niedobór pracujących z wiedzą zaawansowaną oraz innowacyjną. Oznacza to niekorzystną (choć nie pogłębiającą się) różnicę, w zapotrzebowaniu regionalnej gospodarki na wiedzę innowacyjną i zaawansowaną, w stosunku do gospodarki krajowej. Można stwierdzić, że gospodarka województwa łódzkiego charakteryzuje się nieznacznie wyższą dynamiką przyrostu zapotrzebowania na te rodzaje wiedzy, choć ciągle jest to zapotrzebowanie niższe niż w kraju.

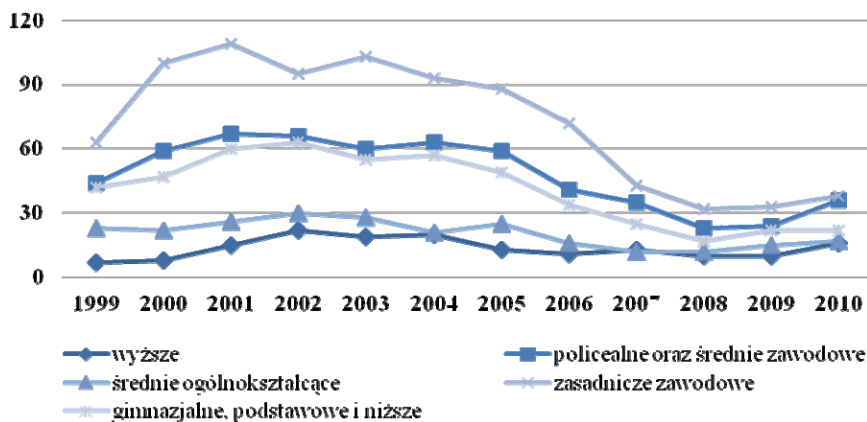
³ Wyższy udział niż przeciętnie w kraju.

⁴ Niższy udział niż przeciętnie w kraju.

2.2. Liczba bezrobotnych według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim

W województwie łódzkim, w latach 1999–2010, najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym – ich liczba początkowo wzrosła z 63 tys. osób w roku 1999 do 109 tys. osób w roku 2001, a następnie wykazywała tendencję spadkową. W roku 2010 liczba ta wynosiła 38 tys. osób. Drugimi w kolejności najbardziej licznymi grupami w analizowanym okresie byli bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niższym. Ich liczba w roku 2010 wynosiła odpowiednio 36 i 22 tys. osób. W dalszej kolejności wymienić należy bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, których liczba zmniejszyła się z 23 tys. osób w roku 1999 do 17 tys. osób w roku 2010. Najmniej liczna była natomiast grupa bezrobotnych z wyższym wykształceniem, przy czym na przestrzeni lat 1999–2010 ich liczba zwiększyła się o 9 tys. osób (blisko 130%).

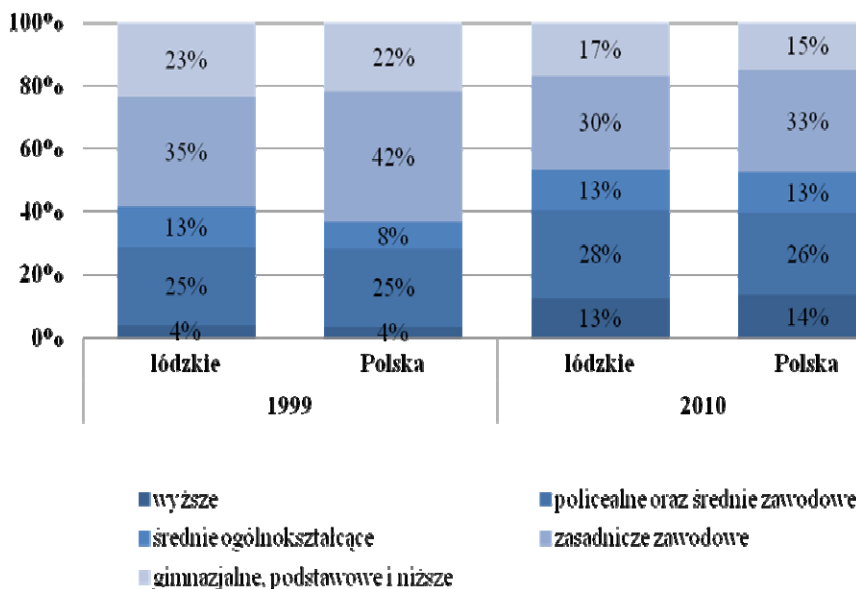
Wykres 4. Liczba bezrobotnych według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim w latach 1999–2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W 1999 roku stopa bezrobocia w województwie łódzkim wynosiła 13,5%. W 2010 roku uległa znacznemu zmniejszeniu do 9,2%. Nie uległa jednak zmianie dla wyższego wykształcenia (wynosiła około 4,7%), a dla pozostałych poziomów wykształcenia zmniejszyła się, ale była ciągle 2-3 krotnie wyższa niż dla wyższego wykształcenia.

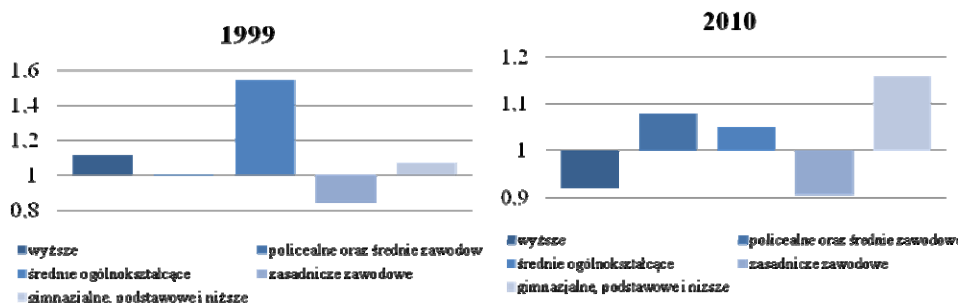
Wykres 5. Struktura bezrobotnych według poziomów wykształcenia w województwie łódzkim i w Polsce w roku 1999 oraz 2010 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Struktura bezrobotnych według wykształcenia w województwie łódzkim, podobnie jak struktura pracujących, jest zbliżona do struktury krajowej, przy czym stopień podobieństwa zwiększył się w roku 2010 w porównaniu z rokiem 1999. W analizowanym okresie, zarówno w województwie, jak i w całym kraju, zaobserwowano znaczny wzrost udziału bezrobotnych z wykształceniem wyższym (z 4% do odpowiednio 13% i 14%) oraz spadek udziału bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (z 35% do 30% w województwie oraz z 42% do zaledwie 33% w kraju). Spadkowi uległ także udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym (o 5 p. p. w województwie i 7 p.p. w kraju), policealnym i średnim zawodowym oraz udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym na poziomie kraju (w województwie łódzkim bez zmian).

Wykres 6. Ilorazy lokacyjne liczby bezrobotnych według poziomów wykształcenia województwie łódzkim w 1999 i 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W roku 2010 struktura bezrobotnych według wykształcenia w województwie łódzkim charakteryzowała się większym podobieństwem w stosunku do struktury krajowej niż w roku 1999. Zarówno w roku 2010, jak i w 1999 w województwie obserwowana była nadwyżka bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym (w roku 2010 nadwyżka ta uległa zwiększeniu w stosunku do stanu z roku 1999) oraz niedobór bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W roku 2010 w województwie łódzkim obserwowano również nadwyżkę bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz (znacznie mniejszą niż w roku 1999) nadwyżkę bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. W roku 2010, w przeciwieństwie do sytuacji z roku 1999, w województwie obserwowano także niedobór bezrobotnych z wykształceniem wyższym.

Należy zwrócić uwagę, że w latach 1999–2010, początkowo większy od jeden iloraz lokacyjny dla bezrobotnych z wykształceniem wyższym, osiągnął wartość znacznie poniżej jeden w 2010 roku, co przy stałe mniejszym od jeden ilorazie lokacyjnym dla pracujących z wyższym wykształceniem, oznacza efektywniejsze (mniejszy udział bezrobotnych niż przeciętnie w kraju) wykorzystanie kapitału ludzkiego z wiedzą innowacyjną i zaawansowaną w województwie łódzkim w 2010 roku, w porównaniu z rokiem 1999.

Potwierdzają to również obserwacje stopy bezrobocia, która w latach 1999–2010 dla osób z wyższym wykształceniem w Polsce wzrosła z 4,1% do prawie 5,0%. W tym czasie w województwie łódzkim wskaźnik ten praktycznie się nie zmienił (w 1999 roku oraz w 2010 roku wynosił około 4,7%).

3. Szacowanie potrzeb rynku pracy (popyt na pracę) w województwie łódzkim w zakresie zapotrzebowania na wiedzę innowacyjną/zaawansowaną/podstawową – dane publikowane i niepublikowane

W tej części opracowania wykorzystano dane indywidualne, nieidentyfikowalne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności do oszacowania liczby pracujących z wykształceniem poniżej wyższego (wiedza podstawowa), wykształceniem wyższym (wiedza zaawansowana) oraz co najmniej doktoratem (wiedza innowacyjna). Analizę uzupełniono o dane dotyczące liczby doktorantów (podaż pracy).

3.1. Szacowanie potrzeb rynku pracy w regionie w zakresie zapotrzebowania na wiedzę innowacyjną (pracujący z doktoratami, doktoranci)

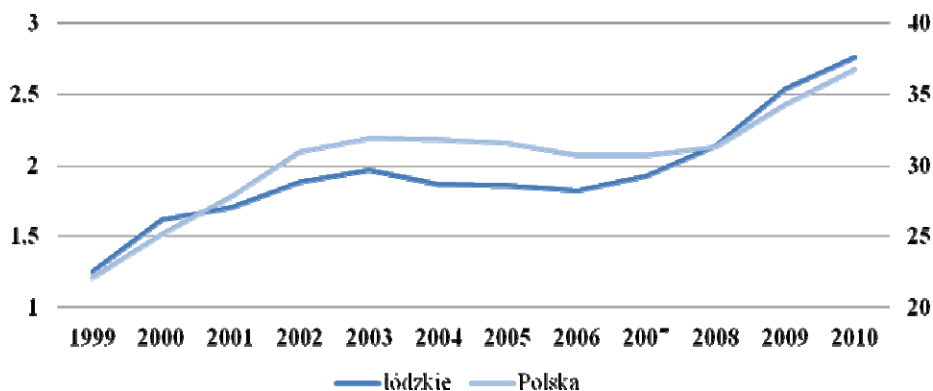
W latach 1999–2010 tendencja zmian liczby uczestników studiów doktoranckich w województwie łódzkim i w kraju była zbliżona. W województwie łódzkim liczba ta początkowo wzrosła z ponad 1,2 tys. osób w roku 1999, do blisko 2 tys. osób w roku 2003, po czym do roku 2007 oscylowała wokół średniej wartości ok. 1,9 tys. osób. Od roku 2008 obserwowany był ponowny wyraźny wzrost liczby doktorantów, która w roku 2010 osiągnęła wartość ponad 2,7 tys. osób. Natomiast w Polsce liczba doktorantów zwiększyła się w latach 1999–2010 z 22,1 tys. osób do ponad 36,7 tys. osób.

W latach 1999–2010 liczba doktorantów w województwie łódzkim wzrosła o blisko 120%, natomiast w Polsce o około 66%. W związku z tym udział doktorantów w województwie zwiększył się z 5,7% do 7,5% w stosunku do liczby doktorantów w kraju.

W latach 2004–2010 liczba pracujących, przynajmniej ze stopniem doktora, w Polsce zwiększyła się z 61 tys. osób do 113 tys. osób (przyrost o 84%). Natomiast w województwie łódzkim odnotowano przyrost z 3,3 tys. osób do 7,6 tys. osób (przyrost o 130%).

W 2004 roku udział pracujących przynajmniej ze stopniem naukowym doktora wynosił w województwie łódzkim 0,3% (w Polsce 0,42%). W 2010 roku w województwie łódzkim udział ten wzrósł do 0,6%, natomiast w Polsce do 0,7%.

Wykres 7. Liczba uczestników studiów doktoranckich w województwie łódzkim (lewa oś) i w Polsce (prawa oś) w latach 1999–2010 (tys. osób)

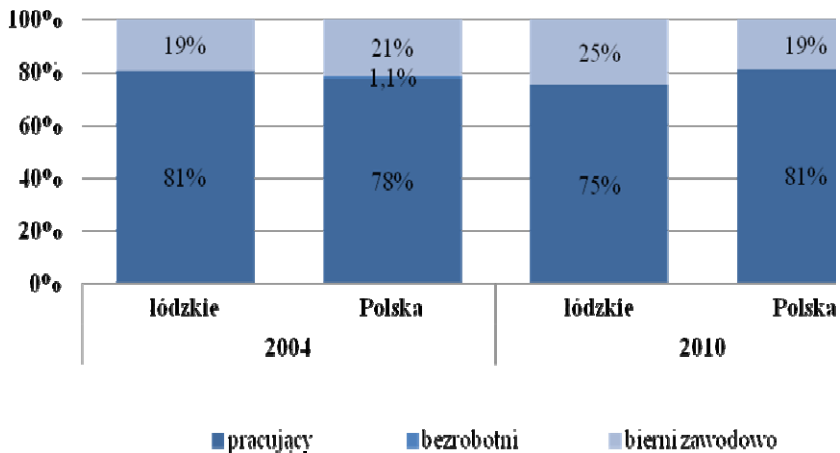

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Struktura ludności z wykształceniem wyższym, ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), według typu aktywności w województwie łódzkim i w Polsce była zbliżona zarówno w roku 2004, jak i w 2010, choć stopień podobieństwa na przestrzeni analizowanych lat zmniejszył się. Obserwowano jednocześnie odwrotne tendencje zmian w strukturze ludności z wykształceniem wyższym, ze stopniem naukowym. W województwie łódzkim nastąpił wyraźny spadek udziału pracujących (z 81% do 75%) i wzrost udziału biernych zawodowo (z 19% do 25%), podczas gdy w kraju liczba pracujących z wykształceniem wyższym, ze stopniem naukowym wzrosła (o 3 p. p.), a liczba biernych zawodowo zmalała (o 2 p. p.).

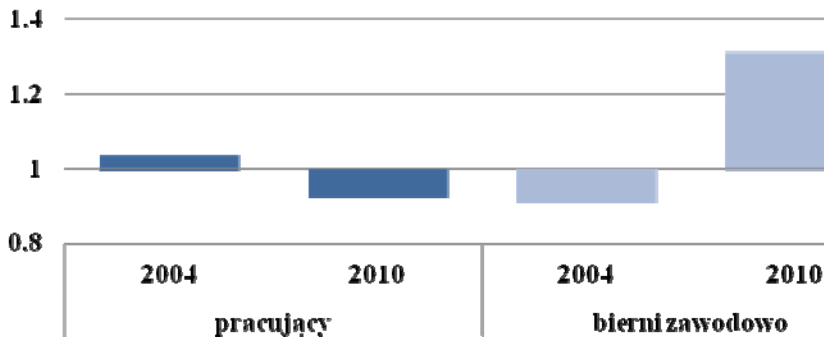
W roku 2004 struktura ludności z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), według typu aktywności w województwie łódzkim, charakteryzowała się większym podobieństwem w stosunku do struktury krajowej niż w roku 2010. W roku 2004 w województwie, wśród ludności z analizowanym poziomem wykształcenia odnotowano nadwyżkę pracujących oraz niższy udział biernych zawodowo, od obserwowanego w kraju. W roku 2010 sytuacja uległa zmianie – wystąpił niedobór pracujących oraz znacząca nadwyżka biernych zawodowo z wykształceniem wyższym, ze stopniem naukowym co najmniej doktora. Może być to przejawem niekorzystnej w stosunku do krajowej, struktury wiekowej społeczeństwa posiadającego wiedzę innowacyjną. Znacznie niższy odsetek pracujących z tym rodzajem wiedzy, może oznaczać niższy niż w kraju poziom wykorzystania tej wiedzy w gospodarce regionu łódzkiego.

Wykres 8. Struktura ludności z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), według typu aktywności w województwie łódzkim i w Polsce, w roku 2004 i 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Wykres 9. Ilorazy lokacyjne liczby ludności z wykształceniem wyższym, ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), według typu aktywności w województwie łódzkim w roku 2004 i 2010

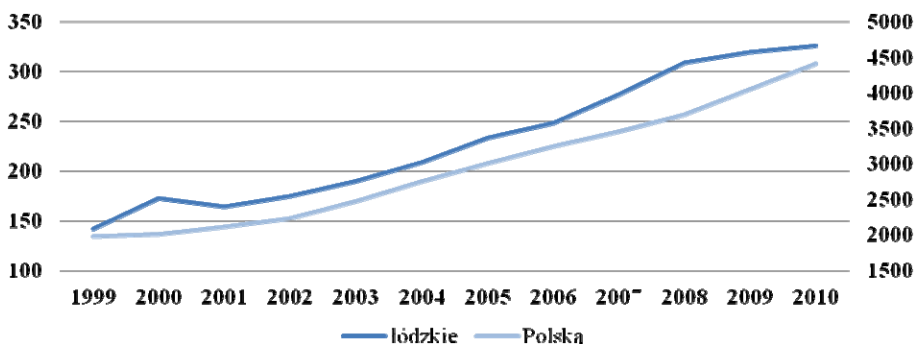

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

3.2. Szacowanie potrzeb rynku pracy w regionie w zakresie zapotrzebowania na wiedzę zaawansowaną (pracujący z wyższym wykształceniem)

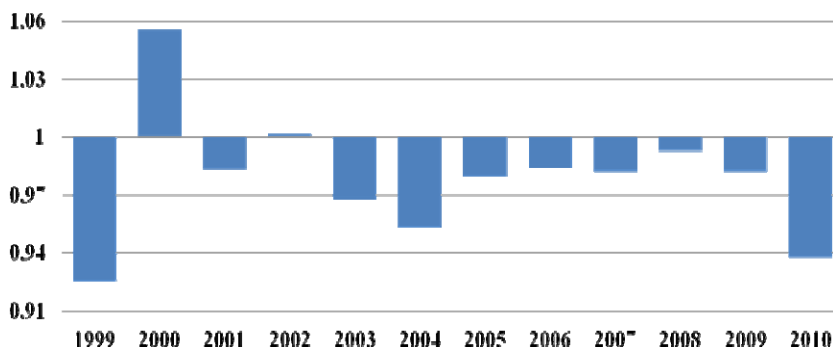
Na przestrzeni lat 1999–2010 liczba pracujących z wyższym wykształceniem wykazywała wyraźną tendencję wzrostową zarówno w województwie łódzkim, jak i w kraju. W województwie liczba ta wzrosła ze 142 tys. osób w roku 1999 do 326 tys. osób w roku 2010. W Polsce udział pracujących z wykształceniem wyższym wzrósł w badanym okresie z 21,4% do 27,6%. Natomiast w województwie łódzkim z 23,4% do 25,1%.

Wykres 10. Liczba pracujących z wyższym wykształceniem w województwie łódzkim (lewa oś) i w Polsce (prawa oś) w latach 1999–2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

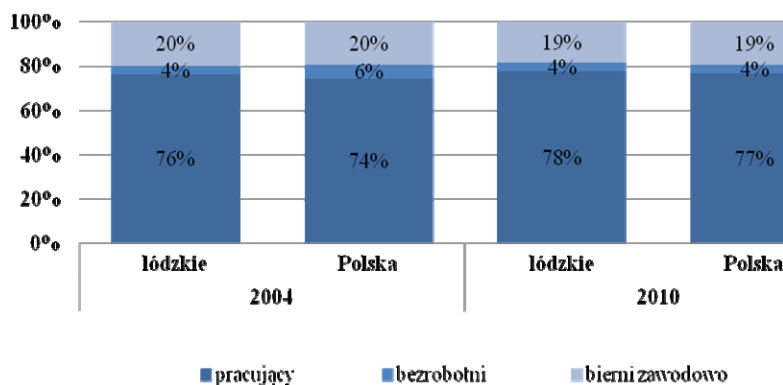
Wykres 11. Ilorazy lokacyjne liczby pracujących z wyższym wykształceniem w województwie łódzkim w latach 1999–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W województwie łódzkim na przestrzeni lat 1999–2010 przeważał nieznaczny niedobór pracujących z wyższym wykształceniem w stosunku do średniej krajowej, przy czym niedobór ten był największy w roku 1999. Jedynie w roku 2000 oraz 2002 zaobserwowano niewielką nadwyżkę pracujących uwzględnionych w tej kategorii.

Wykres 12. Udział ludności z wykształceniem wyższym według typu aktywności w województwie łódzkim i w Polsce w roku 2004 i 2010

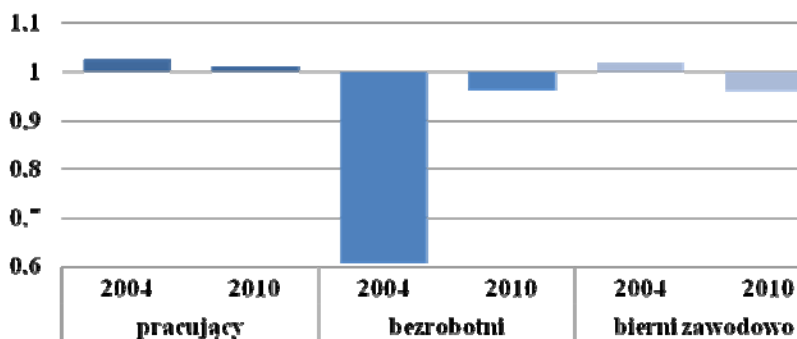

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Zarówno w roku 2004, jak i w 2010, struktura ludności z wykształceniem wyższym, według typu aktywności w województwie łódzkim i w Polsce była zbliżona. Jednocześnie tak w województwie, jak i w całym kraju obserwowano jednakowe tendencje w zmianach struktury ludności z wykształceniem wyższym, według typu aktywności zawodowej. Wzrostowi uległ udział pracujących (o 2 p. p. w województwie oraz o 3 p. p. w kraju), udział biernych zawodowo zmalał w obu przypadkach o 1 p. p. Natomiast udział bezrobotnych wyraźną tendencją spadkową wykazywał w analizowanym okresie jedynie na poziomie kraju (spadek o 2 p. p.). W województwie łódzkim pozostał na niezmiennym poziomie.

Struktura ludności z wykształceniem wyższym, według typu aktywności w województwie łódzkim, charakteryzowała się znacznie większym podobieństwem w stosunku do struktury krajowej w roku 2010 niż w roku 2004. Podobnie jak w roku 2004, w roku 2010 w województwie łódzkim obserwowana była nieznaczna nadwyżka pracujących, a udział osób biernych zawodowo, wśród ludności z wykształceniem wyższym, był zbliżony do średniego poziomu krajowego. Udział osób bezrobotnych wśród ludności z wykształceniem wyższym, charakteryzujący się w roku 2004 znacznym niedoborem w województwie łódzkim, był w roku 2010 dalej (choć nieznacznie) niższy niż w kraju.

Wykres 13. Ilorazy lokacyjne liczby ludności z wykształceniem wyższym według typu aktywności w województwie łódzkim w roku 2004 i 2010

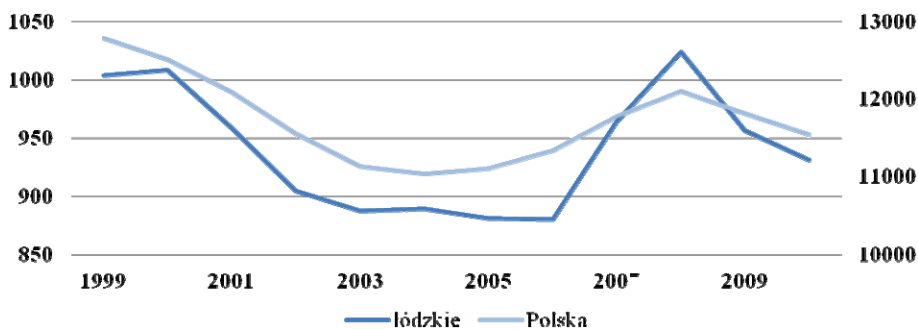

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

W województwie łódzkim obserwowany jest stale mniejszy (25,1%) udział pracujących z wyższym wykształceniem w stosunku do krajowego (27,6%). Jednak jest to wynikiem mniejszego udziału ludności z wyższym wykształceniem, a wśród tej części społeczeństwa obserwowana jest nieznacznie wyższa aktywność zawodowa, niż przeciętnie w kraju.

3.3. Szacowanie potrzeb rynku pracy w regionie w zakresie zapotrzebowania na wiedzę podstawową (pozostali pracujący)

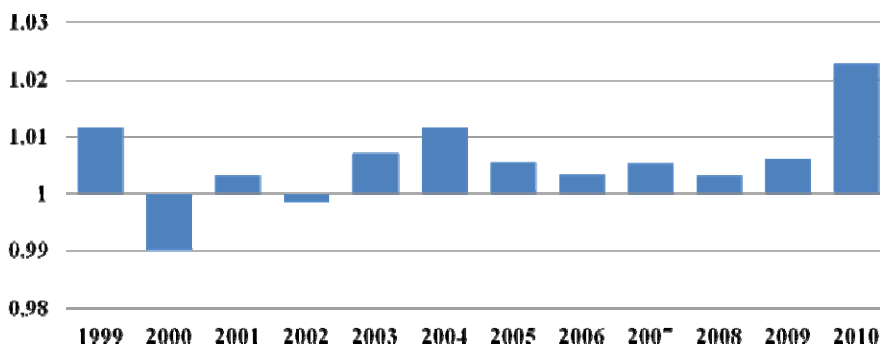
Wykres 14. Liczba pracujących z wykształceniem poniżej wyższego w województwie łódzkim i w Polsce w latach 1999-2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Na przestrzeni lat 1999–2010 liczba pracujących z wykształceniem poniżej wyższego w województwie łódzkim i w kraju charakteryzowała się zbliżoną tendencją zmian. W województwie liczba ta początkowo wzrosła z 1004 tys. osób w roku 1999 do 1008 tys. osób w roku 2000, a następnie gwałtownie spadła do poziomu 905 tys. osób w roku 2002. W kolejnych trzech latach obserwowano dalszy spadek liczby pracujących z wykształceniem poniżej wyższego (880 tys. osób w roku 2006), po czym nastąpił dynamiczny wzrost tej liczby do poziomu 1024 tys. osób w roku 2008 i ponowny spadek do 931 tys. osób w roku 2010.

Wykres 15. Ilorazy lokacyjne liczby pracujących z wykształceniem poniżej wyższego w województwie łódzkim w latach 1999–2010

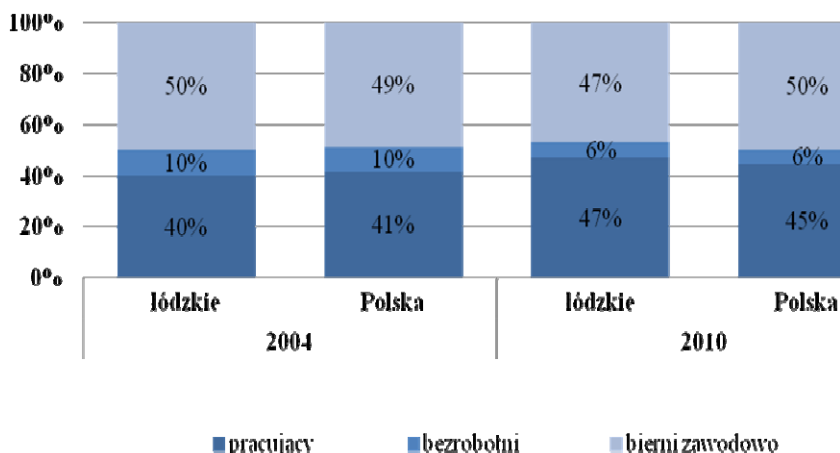

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Na przestrzeni lat 1999–2010, w województwie łódzkim przeważała nieznaczna nadwyżka pracujących z wykształceniem poniżej wyższego w stosunku do średniej krajowej, przy czym nadwyżka ta była najsilniejsza w roku 2010. Jedyne w roku 2000 oraz 2002 zaobserwowano niewielki niedobór pracujących uwzględnionych w tej kategorii.

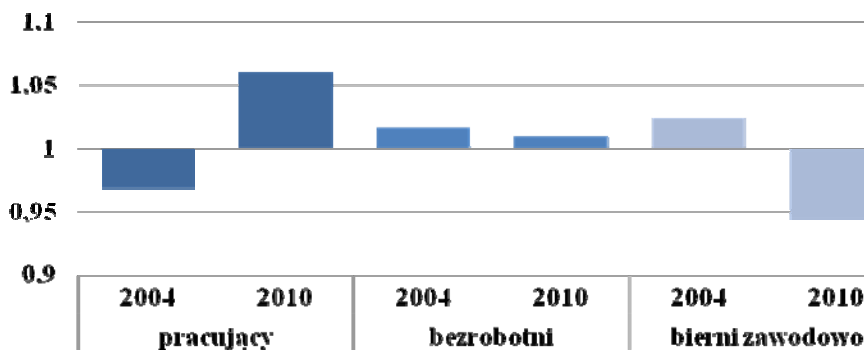
Struktura ludności z wykształceniem poniżej wyższego według typu aktywności była w województwie łódzkim bardzo zbliżona do struktury krajowej w obu analizowanych latach. Ponadto, zarówno w województwie, jak i w całym kraju zaobserwowano wzrost udziału pracujących wśród ludności posiadającej wykształcenie inne niż wyższe (z 40% do 47% w województwie oraz z 41% do 45% w kraju) oraz spadek udziału bezrobotnych z 10% do 6%. Udział biernych zawodowo zmalał w województwie o 3 p. p., natomiast w całym kraju odnotowano jego wzrost o 1 p. p.

Wykres 16. Struktura ludności z wykształceniem poniżej wyższego według typu aktywności w województwie łódzkim i w Polsce w roku 2004 i 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Wykres 17. Ilorazy lokacyjne liczby ludności z wykształceniem poniżej wyższego według typu aktywności w województwie łódzkim w roku 2004 i 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

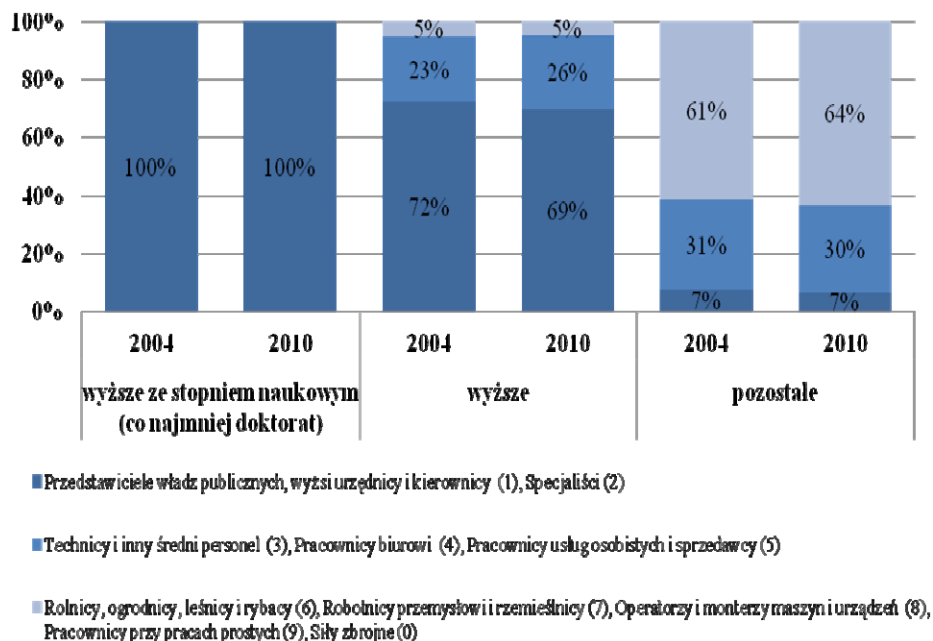
Zarówno w roku 2004, jak i 2010 struktura ludności z wykształceniem poniżej wyższego według typu aktywności charakteryzowała się w województwie łódzkim znacznym podobieństwem do struktury krajowej. Niemniej jednak, udział osób pracujących w ramach ludności z analizowanym poziomem wykształcenia wzrósł w stosunku do udziału krajowego w województwie w roku

2010 w porównaniu z rokiem 2004, podczas gdy udział osób biernych zawodowo, charakteryzujący się nadwyżką w 2004 roku w stosunku do średniej krajowej, zmalał. Udział bezrobotnych w obu latach analizy charakteryzował się nieznaczną nadwyżką w stosunku do sytuacji obserwowanej w kraju.

3.4. Analiza zjawiska zatrudniania poniżej i powyżej kwalifikacji (efektywność inwestycji w kapitał ludzki)

W 2010 roku struktura pracujących zarówno z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), a także z wykształceniem wyższym oraz poniżej wyższego według wielkich grup zawodowych nie uległa istotnym zmianom w stosunku do sytuacji obserwowanej w tym zakresie w roku 2004.

Wykres 18. Struktura pracujących z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora), wyższym oraz poniżej wyższego, według wielkich grup zawodowych w województwie łódzkim w roku 2004 i 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

W roku 2004 pracujący posiadający wykształcenie wyższe ze stopniem naukowym byli w województwie łódzkim zatrudnieni wyłącznie w zawodach wchodzących w skład drugiej wielkiej grupy zawodowej: specjaliści. W roku 2010 zatrudnieni w tej grupie stanowili 76% wszystkich pracujących z tym wykształceniem, natomiast pozostałe 24% znalazło zatrudnienie w zawodach klasyfikowanych w ramach pierwszej wielkiej grupy zawodowej: przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy.

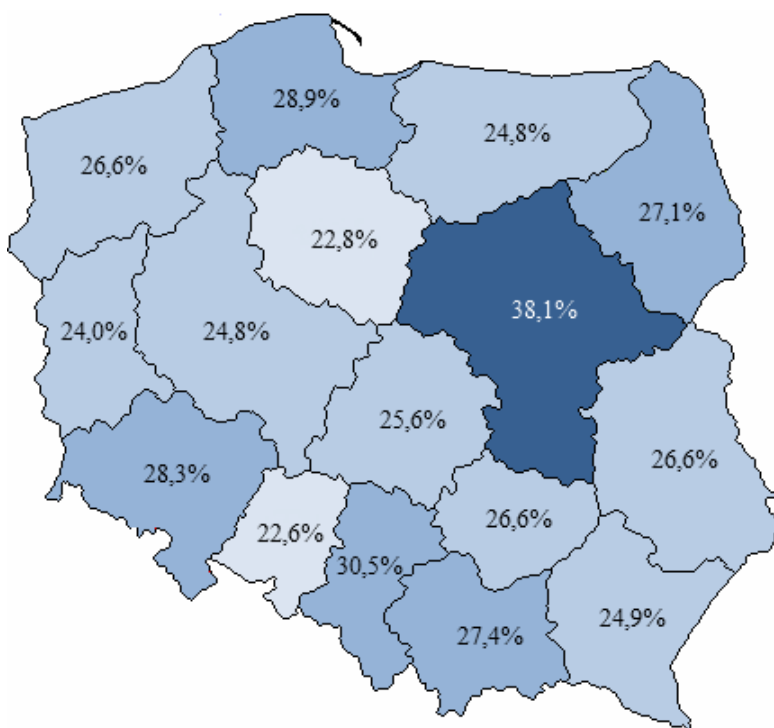
Struktura pracujących z wykształceniem wyższym była w analizowanym okresie nieco bardziej zróżnicowana i jednocześnie w obu latach zbliżona. Najlicniejsza grupa pracujących z wykształceniem wyższym, zarówno w roku 2004, jak i w 2010 to specjaliści (56%). Kolejną, stosunkowo liczną grupę pracujących z wyższym wykształceniem stanowili zatrudnieni w ramach pierwszej wielkiej grupy zawodowej: przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (17% w roku 2004 i 12% w roku 2010). W dalszej kolejności wymienić należy pracujących w zawodach wchodzących w skład trzeciej wielkiej grupy zawodowej: technicy i inny średni personel, których udział wzrósł z 8% w roku 2004 do 15% w roku 2010, a także w zawodach obserwowanych w ramach czwartej (pracownicy biurowi) oraz piątej (pracownicy usług osobistych i sprzedawcy) wielkiej grupy zawodowej, w których udział pracujących z wykształceniem wyższym zmalał w roku 2010 w porównaniu z rokiem 2004 o odpowiednio 3 i 1 p. p. Udział pracujących z analizowanym poziomem wykształcenia w pozostałych wielkich grupach zawodowych był znikomy i wahał się pomiędzy 1% a 2%.

Znaczny udział pracujących z wyższym wykształceniem (łącznie 23% w 2004 i 26% w 2010 roku) w grupach zawodowych: technicy i inny średni personel (3), pracownicy biurowi (4), pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (5), które nie wymagają wykształcenia wyższego, świadczy o zjawisku zatrudniania poniżej kwalifikacji, co może być przejawem niskiej efektywności inwestycji w kapitał ludzki.

W roku 2004 oraz 2010 struktura pracujących z wykształceniem poniżej wyższego była w województwie łódzkim najbardziej zróżnicowana. Jednocześnie, nie zaobserwowano znaczących zmian udziałów pracujących z analizowanym wykształceniem w poszczególnych wielkich grupach zawodowych pomiędzy oboma latami analizy. Zarówno w roku 2004, jak i w 2010 najlicniejszą grupę stanowili zatrudnieni w zawodach wchodzących w skład siódmej wielkiej grupy zawodowej: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (odpowiednio 19% i 20%). Kolejnymi grupami charakteryzującymi się stosunkowo wysokim udziałem pracowników z wykształceniem poniżej wyższego były: ósma wielka grupa zawodowa - operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (13% w roku 2004; 16% w roku 2010), szósta grupa zawodowa – rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (18% w roku 2004; 16% w roku 2010), piąta wielka grupa zawodowa – pracownicy

usług osobistych i sprzedawcy (14% w roku 2004; 15% w roku 2010) oraz dziewiąta wielka grupa zawodowa - pracownicy przy pracach prostych (12% w obu latach). Osoby z wykształceniem poniżej wyższego w najmniejszym stopniu znajdowały zatrudnienie w wielkiej grupie zawodowej: siły zbrojne (0,3% w roku 2004 i 0,4% w roku 2010) oraz w drugiej grupie zawodowej: specjaliści (około 2%).

Rysunek 1. Udział pracujących z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora) oraz z wykształceniem wyższym w ogóle pracujących w województwach w Polsce w roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

W roku 2010 najwyższy udział pracujących z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym (co najmniej doktora) oraz z wykształceniem wyższym w ogóle pracujących, obserwowano w województwie mazowieckim (38,1%). Stosunkowo wysokie udziały pracujących, posiadających wyżej wymienione poziomy wykształcenia, odnotowano również w województwie śląskim (30,5%), pomorskim (28,9%), dolnośląskim (28,3%) oraz małopolskim (27,4%). W anali-

zowanym roku województwo łódzkie charakteryzowało się udziałem pracujących z wykształceniem wyższym na poziomie 25,6%. Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (22,8%) oraz opolskim (22,6%).

Województwo łódzkie plasowało się w 2010 roku na 10. miejscu ze względu na wartość tego wskaźnika ze znacznie niższą wartością w stosunku do średniej krajowej.

4. Potrzeby i braki systemowe w zakresie możliwości identyfikacji potrzeb regionalnych rynków pracy w odniesieniu do kapitału ludzkiego

Na podstawie przeprowadzonej analizy można sformułować następujące wnioski dotyczące dopasowania kapitału ludzkiego do regionalnego rynku pracy. W województwie łódzkim obserwowany(a) jest:

- znaczny wzrost liczby pracujących z wyższym wykształceniem;
- spadek liczby pracujących z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym;
- zbliżona do krajowej struktura pracujących według wykształcenia oraz podobne tendencje zmian tej struktury;
- niższy niż przeciętnie w kraju udział pracujących z wyższym wykształceniem;
- wyższy niż przeciętnie w kraju udział pracujących z wykształceniem poniżej wyższego;
- niższy niż przeciętnie w kraju udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem;
- niższa niż przeciętnie w kraju stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem;
- niższy niż przeciętnie w kraju wskaźnik aktywności zawodowej wśród osób ze stopniem naukowym (co może świadczyć o niekorzystnej strukturze wiekowej osób posiadających wiedzę innowacyjną);
- praktycznie nieobserwowalne zjawisko bezrobocia wśród osób ze stopniem naukowym;
- niższy niż przeciętnie w kraju udział pracujących z wiedzą innowacyjną;
- niższy niż przeciętnie w kraju udział pracujących z wiedzą zaawansowaną;
- wyższy niż przeciętnie w kraju udział pracujących z wiedzą podstawową;
- brak zjawiska zatrudniania poniżej kwalifikacji pracowników z wiedzą innowacyjną;
- powszechne zjawisko zatrudniania poniżej kwalifikacji pracowników z wiedzą zaawansowaną.

Przeprowadzone analizy wskazują na znaczne możliwości identyfikowania zapotrzebowania regionalnego rynku pracy na poszczególne rodzaje wiedzy. Analiza wymaga jednak korzystania z niepublikowanych danych statystycznych, których dostępność jest znacznie ograniczona. Uzyskanie szerszego obrazu badanego problemu wymagałoby pogłębienia analizy szczególnie w przekroju sektorowym (analiza zapotrzebowania rynku pracy na poszczególne rodzaje wiedzy w sektorach lub sekcjach gospodarki) oraz w przekroju wieku (analiza aktywności zawodowej posiadaczy poszczególnych rodzajów wiedzy). Dodatkowo, w celu uzupełnienia obrazu zmian popytu na pracę, należałoby podjąć analizę ofert pracy w przekroju wymaganej wiedzy oraz losów absolwentów studiów doktoranckich, magisterskich i licencjackich (podaż pracy).